

Til: Fakultetsstyret
Fra: Dekanen

Sakstype: D-sak

Møtesaksnr.: D-sak 2

Møtenr. 3/2022

Møtedato: 8. april

Notatdato: 30.03.2022

Arkivsaksnr.:

Saksbehandler: Rasmus G. Andresen

Strategiske satsinger HF 2024-28

Fakultetet har i dag fem forsknings- og utdanningssatsinger med finansiering i perioden 2019-24. Disse satsningene ble tildelt støtte av fakultetsstyret etter vedtak i 2017 om faglige prioriteringer III. Fakultetsstyret inviteres til å starte diskusjonen om innretningen på en eventuelt fjerde runde med faglige prioriteringer, heretter kalt strategiske satsinger. Dekanen mener en eventuell øremerking av midler bør bidra til å realisere HFs strategi 2030, og derfor er strategiske satsinger en mer presis betegnelse enn faglige prioriteringer. Styret ble gitt en muntlig orientering om strategiske satsinger i møtet 3. desember 2021.

Vi vil i denne saken be styret diskutere følgende:

- A. Skal fakultetet ha strategiske satsinger for perioden 2024-28, og hvor mye skal eventuelt øremerkes i fakultetets budsjett til slike satsinger?
- B. Betinget av diskusjonen knyttet til del A, så ber vi styret også diskutere en mulig modell og faglig innretning for strategiske satsinger.

Faglige prioriteringer

Fakultetet har gjennomført tre prosesser med faglige prioriteringer: i 2007- 2009 (I), i 2013 (II) og i 2019 (III). De to første var initiert av Universitetsstyret for å realisere ambisjonen i UiOs strategiske plan UiO:2020 om å tydeliggjøre UiO som et sterkt internasjonalt forskningsuniversitet. Sterke miljøer, kvalitet og internasjonal profil skulle prioriteres i hele organisasjonen. FPIII var et eget initiativ ved fakultetet.

FPI 2007-13

Den faglige prioriteringsprosessen ble gjennomført i tre faser: Forskningsprioriteringer i 2007, utdanningsprioriteringer 2008 og fellesprioriteringer og gjennomføring endelig vedtatt i 2009.

De områdene som ble identifisert som særlig sterke internt på HF, skulle skjermes for nedskjæringer for å opprettholde eller styrke den nåværende forskningsinnsatsen. Utlysinger av nye stillinger og løpende stillingsplaner skulle vurderes i lys av prioriteringene. Flere ph.d.- og postdoktorstillinger skulle lysnes ut i tråd med de faglige prioriteringene.

Proessen med faglige prioriteringer 2007-2009 var initiert av Universitetsstyret, med mål om å oppnå mer faglig konsentrasjon og mindre fragmentering, samt å styrke UiOs profil som forskningsuniversitet.

FPII 2014-18

Fakultetsstyret la opp til at prioriteringene etter en femårsperiode skulle revideres og UiOs årsplan for 2013 krevde at fakultetene skulle foreta en gjennomgang av prioriteringene med sikte på videreutvikling. Det var ingen felles prosess ved UiO.

Fakultetsstyret bestemte at prosessen med faglige prioriteringer skulle ta utgangspunkt i identifikasjon av de sterkeste forskningsområdene. I motsetning til prioriteringsprosessen 2007-09 var det ikke egne studieprioriteringer denne gangen. Derimot ble tilstrekkelig studiekvalitet satt som en betingelse for å kunne bli prioritert. Prioriteringsprosessen var basert på en kvantitativ analyse av forskningsstyrke med en etterfølgende kvantitativ og kvalitativ studiekvalitetsanalyse av de sterkeste forskningsmiljøene.

De faglige prioriteringene som ble vedtatt i 2013 fikk tildelt midler t.o.m. 2018.

FPIII 2019-23

Faglige prioriteringer II var basert på en kvantitativ analyse av forskningsstyrke med en etterfølgende kvantitativ og kvalitativ studiekvalitetsanalyse av de sterkeste forskningsmiljøene. Dokumenterte resultater på et sett av indikatorer for forskningskvalitet utgjorde grunnlaget for prioriteringene.

Diskusjonene om en ny prosess viste at FS ønsket en annen type prosess enn tidligere. Under faglige prioriteringer III ble utdannings- og forskningsaktivitet behandlet under ett. Mens dokumenterte resultater på et sett av indikatorer for forskningskvalitet utgjorde grunnlaget for FPII, skulle det i FPIII legges vekt på potensial for utvikling, både for forskning og for utdanning.

Målet for FPIII var at prioriteringene skulle bidra til å løse de store utfordringene fakultetet hadde, innenfor områdene utdanningskvalitet, ekstern forskningsfinansiering og tverrfaglig samarbeid.

FPIII omfattet både utdanning og forskning og la vekt på potensial og ikke tidligere oppnådde resultater. FPIII skulle muliggjøre satsinger/prioriteringer/risiko som ikke ville være mulig innenfor instituttens rammer.

FPIII ble gjennomført ved en åpen utlysning av midler til forsknings- og utdannings-satsinger. Instituttene ved HF kunne søke om midler til satsinger som skulle ha både en forsknings- og en utdanningskomponent,

men disse kunne ha ulik tyngde i satsingen. Det var krav om at satsingene skulle inkludere et samarbeid mellom flere institutter og/eller med enheter utenfor HF.

Rammene for FPIII var en videreføring av nivået fra FPII, og var på totalt ca. 100 millioner over 5 år, dvs. inntil 20 mill. til hver satsing.

A: Strategiske satsinger 2024-28

Dekanen presenterte i møtet 3. desember 2021 tanker og idéer for nye strategiske satsinger ved Det humanistiske fakultetet. Dette presenteres nå mer i detalj og legges fram som en diskusjonssak for fakultetsstyret.

Hvorfor strategiske satsinger

Fakultetsstyret vedtok i 2021 en ambisiøs og endringsorientert strategi, «HF 2030 – Kunnskap for det 21. århundret». Sentrale ambisjoner i strategien er å bruke digitale verktøy og metoder for å styrke forskning, utdanning og administrasjon ved fakultetet. Det er det definerte mål i strategien at fakultetet skal styrke seg innen digitalisering og teknologifeltet. Videre er det et mål i strategien at HF skal være “en sentral bidragsyter i å identifisere, forstå og løse samfunnsutfordringer”. En av vår tids største samfunnsutfordringer er en bærekraftig utvikling og påkjenninger på klima og miljø. Det tyngste og viktigste virkemidlet fakultetet rår over for å sette en retning for realiseringen av disse ambisjonene ligger i strategiske satsinger. En eventuelt fjerde runde bør både i utforming og benevnelse være tydelig som virkemiddel for realisering av fakultetets strategi.

Forslaget om strategiske satsinger innebærer at fakultetet setter av midler som kan bidra til realisering av HFs strategi 2030. Målet er å bidra til at fagmiljøene utvikler seg i retning av økt samfunnsrelevans, og at utdanningsporteføljen fornyes med tanke på et arbeidsliv i endring. Fagene og disiplinene skal selvsagt fortsatt utvikles ut fra sin egen dynamikk og nysgjerrighetsdrevne initiativ.

Økonomiske betingelser

I FPII ble det satt av ca. 100 millioner til styrking av de prioriterte miljøene. Rammen for FPIII var i samme størrelse, med 20 millioner til fem satsinger over fem år. Det foreslås at samme nivå opprettholdes for neste runde med satsinger.

Fakultetets økonomi er solid, og vi er i ferd med å opparbeide et betydelig mindreforbruk. En avsetning til strategiske satsinger i den størrelsesorden som vi her snakker om, ligger godt innenfor fakultetets økonomiske handlingsrom. Strategiske satsinger innebærer en øremerking av midler til dette formålet, og det er av betydning at nivået på slike øremerkinger ligger stabilt.

Spørsmål til styret

1. Skal fakultetet ha strategiske satsinger?

2. Skal fakultetet videreføre et budsjett for strategiske satsinger i samme størrelsesorden som nå?

B: Forslag til modell for strategiske satsinger

Eventuelle strategiske satsinger skal altså bidra til å realisere fakultetets strategi 2030. De store utfordringene som pekes på i strategien, samt erfaringene med faglige prioriteringer III ligger til grunn for den løsningen for strategiske satsinger som presenteres her.

FPI og FPII var faglige prioriteringer i hovedsak basert på tellekanter, der et antall fag etter gitte kriterier ble styrket eller skjermet for kutt. FPIII var ikke på samme måte en *faglig* prioritering, men en tildeling av midler til tverrfaglige forsknings- og utdanningsprosjekter.

Forsknings- og utdannings-satsingene i FPIII har nå hatt finansiering siden 2019. På grunn av redusert aktivitet under pandemien, kommer flere av satsingene til å overføre noe av finansieringen til 2024. Det er for tidlig å gjennomføre en grundig evaluering av satsingene, men gjennom midtveisrapportering fra satsingene og institutter, og møter med ledere for alle satsingene, har fakultetsledelsen dannet seg et inntrykk av hva som fungerer godt og hva som er de viktigste erfaringene så langt.

Noen generelle erfaringer fra FPIII:

- FPIII har gitt fakultetet fem forskjellige forsknings- og utdannings-satsinger med ulikt tyngdepunkt, som hver for seg, og i sum, har lyktes godt med nyskapende virksomhet, tverrfaglig samarbeid, utvikling av studietilbud, formidling og ekstern finansiering.
- Tildeling av midler av en viss størrelse og varighet har stor betydning for mulighetene for utvikling og nyskaping. Samtidig kan det innvendes at et slikt standardformat for alle satsingene gir for lite variasjon og at virkemidlene ikke blir godt nok tilpasset målene.
- En åpen utlysning slik den var utformet i FPIII, uten tematiske føringer og med krav om at alle prosjekter skulle inkludere både forskning og utdanning, ga uklare søknads- og vurderingskriterier og medførte at mange miljøer brukte mye tid på søknadsarbeid. Én stor, åpen utlysning på fakultet medfører at store ressurser går med til søknadsutvikling internt på instituttene. Det fins grunner til å mene at disse ressursene heller burde benyttes til å generere eksterne midler.
- I en slik prosess, der mange søknader ble vurdert av et eksternt panel, ble mye av beslutningsmyndigheten flyttet vekk fra fakultetsstyret.
- Ambisjonen om å koble forskning og utdanning var i tråd med UiOs strategi, men prosjektene har i ulik grad lyktes med å få til å levere like godt på begge aktivitetene. Vi skal være varsomme med å trekke slutninger basert på så få prosjekter, men på bakgrunn av midtveisrapporteringen, så synes prosjektene som allerede hadde en tydelig kobling til eksisterende utdanningstilbud og med ambisjoner om å utvikle disse, å ha lyktes bedre med utdanningsdelen av satsingen enn sterke forskningsmiljøer som ikke har hatt den samme nærheten til eksisterende studieportefølje. Prosjektet med tydeligst utdanningsfokus og anledning til å utforme et helt nytt program, kan på

sin side dokumentere sterke søkertall og gode studentevalueringer, men foreløpig ikke tilsvarende forskningsresultater. En omfattende satsing på utvikling av helt nye studieprogram vil også få større og langvarige virkninger for fagdimensjoneringen ved instituttet.

- Ikke alle satsingene er like godt integrert i instituttets øvrige aktivitet. Organisatorisk har det heller ikke i alle tilfellene vært et helt avklart forhold mellom satsing og vertsinstitutt. Administrative ressurser ser ut til å bidra til at satsingene lykkes.
- Tildelingene til FPIII-satsingene er i stor grad bundet opp i faste stillinger. Dette bidrar til å forankre satsingene på institutt, men samtidig kan det være problematisk at slike satsinger gir varige forpliktelser som ikke nødvendigvis ligger innenfor instituttets faglige strategier. Dette innebærer at fagutvikling og stillingsplaner styres av prosjekttildelinger, noe flere institutt har sett som problematisk i ettertid. Ett institutt har også sett seg nødt til å trekke seg fra en avtalt utlysning. Dette tyder på at en slik forpliktelse kan være vanskelig å bære for instituttene i ettertid. Faste stillinger innebærer dessuten lange tilsettingsprosesser og fare for forsinkelser.
- Fakultetet har så langt ikke gjort nok for å synliggjøre satsingene internt eller sørge for kunnskapsoverføring og læring til resten av fakultetet. Dette blir en del av fakultetets arbeid i siste del av finansieringsperioden for FPIII.

FPIII, med en relativt åpen utlysning, ga utvilsomt både mange spennende søknader og fem spennende forsknings- og utdanningssatsinger. Når dekanen denne gangen ikke vil foreslå en helt lik prosess er det først og fremst for å knytte satsingen tettere til HF's strategi 2030, men også basert på erfaringene fra FPIII.

Dekanen foreslår å kombinere tildelinger til noen satsingsområder som er bestemt og definert på forhånd, med en eller flere utlysninger med noen føringer som også er knyttet til strategiske mål.

Retningen for og tildelingen til strategiske satsinger vil dermed være mer styrt av fakultetsstyret, samtidig som det beholdes et bottom up-element gjennom konkurranse om utlyste midler.

Det grønne og det digitale skiftet

To store endringsprosesser preger oss som samfunn her og nå: «det grønne skiftet» og «det digitale skiftet». De har begge både sin egen dynamikk og utvikling, samtidig som de preges av politisk styring og endringsvilje. Dette er i begge tilfelle endringsprosesser som kaller på humanistisk kompetanse, forskning og utdanning. Det påhviler oss et ansvar å svare ut disse utfordringene ved å styrke og videreutvikle vår egen evne til å gi de bidrag som man kan forvente. Heri ligger også en mulighet for landets største humanistiske fakultet; hvis vi klarer å ta strategiske skritt i riktig retning vil vi også kunne bidra til å styrke humaniora på litt lengre sikt.

Vi bør derfor bruke vårt strategiske handlingsrom til å spisse to deler av fakultets strategiske satsinger 2024-2028 mot bærekraft og miljø, og digital humaniora.

Forslag til strategiske satsinger 2024-28:

- 1) En digital satsing – digitalisering i forskning og utdanning
- 2) En bærekraftsatsing - bærekraft og miljø i forskning og utdanning
- 3) Utlysning av midler til et antall prosjekter som på ulike måter skal bidra til å realisere fakultetets strategiske plan.

Det er ikke hensiktsmessig at størrelsesforholdet mellom de tre elementene i strategiske satsinger 2024-28 bestemmes før det er gjort et grundig forarbeid, som kan definere mål, virkemidler og behov. Dekanen foreslår derfor at det nå innledningsvis ikke fastsettes noe beløp for de enkelte delene av strategiske satsinger.

1) Digitalisering i forskning og utdanning

Fakultetets strategi for det neste tiåret, HF 2030, har et eget kapittel om «Digitalisering og teknologi». Her understrekes de nye mulighetene og kravene som det datadrevne samfunnet stiller oss overfor. Strategien peker på utfordringer som gjelder hele virksomheten, fra forskning og utdanning til drift og administrasjon: «*Digitalisering vil prege forskningsmetodikk og -emner i årene framover, og utdanningene og administrasjonen vil få en mer digital hverdag*». HFs undervisning har de siste to årene vært gjennom en digital revolusjon, i form av en pandemidrevet overgang til digital og hybrid undervisning. Denne perioden har vist oss en rekke muligheter, men også en rekke utfordringer ved digital undervisning. I perioden etter pandemien er det behov for å videreføre noe av innovasjonen som har skjedd under pandemien, og bygge videre på elementer som fremmer læring og relevans av utdanningene våre.

Målsettingene på dette området kan bare nås dersom hele organisasjonen blir engasjert. En strategisk satsing fra fakultetets side skal bidra til å legge forholdene til rette for at disse målsettingene kan oppfylles i løpet av det neste tiåret.

Som vedlegg til denne diskusjonssaken følger en skisse til et nødvendig forarbeid til en eventuell digitaliseringssatsing. Dersom fakultetsstyret mener fakultetet skal jobbe videre med strategiske satsinger, vil det opprettes en arbeidsgruppe som skal utforme et forslag til en digitaliseringssatsing. Se vedlegg 1

2) Bærekraft og miljø i forskning og utdanning

Bærekraft og miljø er sentralt i HFs strategi 2030. «Klimakrisen er et globalt problem som HF skal bidra til å løse med kunnskap om samspillet mellom menneske, natur og teknologi. Studentene må lære om slike komplekse samspill, slik at de kan bringe det med seg i sitt videre virke.» Kompetanse på bærekraft er noe av det arbeidslivet etterspør, og som vi vet engasjerer studenter.

Bærekraft og miljø er derfor en kandidat til en strategisk satsing. Også her vil vi forslå en mer styrt, direkte tildeling, som vil måtte bygge videre på arbeid som alt er igangsatt på fakultetet. Dersom fakultetsstyret mener fakultetet skal gå videre med strategiske satsinger i tråd med den her foreslåtte modellen, så vil det på et senere tidspunkt presenteres en skisse til denne satsingen.

3) Utlysning av midler til strategiske satsinger

Det foreslås et tredje element i den strategiske satsingen som er en mer åpen utlysning, men fortsatt koblet til strategien. Dersom fakultetsstyret gir sin tilslutning til en modell som skal inkludere en utlysning av midler, så vil dekanen utarbeide et forslag til kunngjøring og kriterier. Strategiske satsinger 2024-28 bør ha som mål å bidra til videreutvikling av sterke undervisnings- og forskningsmiljøer, og til å løfte og flytte fakultetet på noen prioriterte områder. Demokratiforskning vil være et mulig fokusområde for en slik utlysning, men i og med at UiO:Demokrati har oppstart omtrent samtidig, vil dekanen anbefale at fakultetet i første omgang satser på at våre forskere kan konkurrere om midler derfra.

Prosjektene som får midler kan på ulike måter bidra til å realisere HF's strategi 2030, gjennom å utvikle utfordringsdrevet og samfunnsrelevant forskning og utdanning, bidra til å tolke og definere bærekraftmålene, delta i debatt og kunnskapsdeling i allmenheten gjennom utstrakt formidling og/eller utforske mulighetene og utvikle etter- og videreutdanningstilbud (EVU).

Generelt

Samlet, gjennom både direkte tildelinger og tildelinger etter søknad, bør strategiske satsinger ha som mål å utforske løsninger for tverrfaglig samarbeid og samarbeid på tvers av organisatoriske grenser, prøve ut former for kobling av studier og forskning og øke potensialet for ekstern finansiering både på forsknings- og utdanningssiden.

Det vil være viktig å bruke tid til å utrede behov, løsninger, kriterier og virkemidler, og det er derfor for tidlig å bestemme noe om en fordeling av midler mellom de her foreslåtte tre delene av strategiske satsinger. Erfaringene fra FP III tilsier også at det kan være hensiktsmessig å tenke at de ulike satsingene kan ha varierende størrelser og formater.

Spørsmål til styret

- 1) Er den foreslåtte modellen, med en kombinasjon av tildelinger til forhåndsdefinerte satsinger og tildeling etter utlysning, en god løsning for å følge opp fakultetets strategiske plan?
- 2) Er de to foreslåtte satsingene de riktige eller vil styret foreslå andre temaer eller områder?

Veien videre

Vi ønsker at fakultetsstyret i dette møtet diskuterer strategiske satsinger generelt, de økonomiske rammene og forslaget til en modell for strategiske satsinger. Skal fakultetet videreføre en budsjettmessig avsetning til strategiske satsinger? Er modellen med en kombinasjon av direkte tildelinger og tildelinger etter søknad en fornuftig løsning? Er de to områdene det pekes på (digitalisering og bærekraft/miljø) de riktige for strategiske satsinger?

Beskrivelsen av en eventuell digitaliseringssatsing er foreløpig det som har kommet lengst. Dette er nok også den mest kompliserte delen av eventuelle strategiske satsinger, der det også kan være nødvendig med et forprosjekt. Det foreslås at satsingen utvikles av en arbeidsgruppe i 2022. En skisse til mandat for denne arbeidsgruppen er vedlagt til orientering. Forutsatt at styret ønsker at fakultetet skal jobbe videre med strategiske satsinger i tråd med forslaget til modell, så vil arbeidsgruppa utarbeide et forslag til en strategisk satsing på digitalisering. Forslaget vil legges fram for styret både som diskusjonssak og vedtakssak.

Forslag til en satsing på bærekraft og miljø i forskning og utdanning vil på samme måte, men forskjøvet i tid, legges fram for behandling i fakultetsstyret.

Avhengig av hva styret mener om strategiske satsinger, vil en mer detaljert beskrivelse av videre prosess og tidsplan kunne presenteres på neste styremøte.

Vedlegg:

- Beskrivelse av forarbeid for en mulig digitaliseringssatsing